

ЛІТЕРАТУРОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

УДК 82-1:7.043.1:791.43

DOI <https://doi.org/10.12958/2227-2844-2025-2-37-44>**Бровко Олена Олександрівна,**

доктор філологічних наук, професор,

завідувач кафедри української літератури, компаративістики і грінченкознавства

Київського столичного університету імені Бориса Грінченка,

м. Київ, Україна.

brovko0202@ukr.net

<https://orcid.org/0000-0001-7519-4725>**ДЗЕРКАЛЬНА СТРУКТУРА ЯК ІНТЕРСЕМІОТИЧНИЙ МЕХАНІЗМ:
MISE EN ABYME У МИСТЕЦЬКИХ НАРАТИВАХ**

Актуальність теми дослідження зумовлена науковим інтересом до прийому *mise en abyme* у літературних текстах, кінематографі, образотворчому мистецтві, а також необхідністю його комплексного осмислення в межах структурно-семіотичного аналізу та міжмистецької взаємодії. У сучасному гуманітарному дискурсі прийом *mise en abyme* дедалі частіше розглядається як ключовий інструмент багаторівневої організації наративу і механізмів інтерсеміотичного перекладу. Саме тому переосмислення природи *mise en abyme*, його комунікативних і художніх функцій, особливостей адаптації в різних медіа набуває теоретичної та практичної значущості. Прийом забезпечує продуктивне напруження між реальністю та її репрезентацією, актуалізує інтерпретаційний сумнів і формує динамічний простір саморефлексії мистецького наративу.

Метою цього дослідження є висвітлення проблем рецепції прийому *mise en abyme* як інтерсеміотичного і міжмедійного механізму в мистецьких наративах. Дослідження спрямоване на уточнення семіотичного статусу цього прийому, визначення його типології, аналіз механізмів функціонування в літературних, кінематографічних, ігрових наративах, а також оцінку його ролі у формуванні метатекстуальних ефектів і стимулюванні активної інтерпретації реципієнта. Особлива увага приділяється порівнянню реалізації *mise en abyme* в різних медіа та виявленню взаємозв'язку між структурною автономністю тексту та його багаторівневою організацією.

Укладачі «Енциклопедії постмодернізму» подають цей термін без перекладу, спираючись на Андре Жіда та Люсьєна Делленбаха. Як відомо, дефініція була запроваджена Андре Жідом: «У творі мистецтва я хотів би знайти самий суб'єкт цього твору, переведений у масштаб персонажів... Так, у певних картинах Мемлінга або Квентіна Мециса невеличке кругле й темне люстро віддзеркалює інтер'єр кімнати, в якій ця картина малюється» (Енциклопедія постмодернізму, 2003, с. 278). Зокрема, дослідження Люсьєна Делленбаха «Дзеркальна оповідь: есе про *mise en abyme*», опубліковане англійською мовою під назвою «Дзеркало в тексті», пропонує таке визначення: «будь-який аспект, вміщений у творі, який виявляє схожість із твором, включає його в себе» (Енциклопедія постмодернізму, 2003, с. 279).

У сучасному теоретико-літературному дискурсі дослідження аспектів міжмистецької взаємодії передбачає залучення методологічних підходів різних гуманітарних галузей. Спостереження й узагальнення, що слугують підґрунтям для формування сучасних літературознавчих методик, концентруються у сфері інтерсеміотичних студій, культурологічних досліджень і кінознавчих практик. Принцип симультанності, поширений у різних видах мистецтва, який

зародився в поезії бароко та покликаний одночасно передавати різні фрагменти дії, активно засвоювався майстрами живопису, архітектури, літератури і став предметом зацікавлення семіотиків.

В українському літературознавстві питання історіографії дослідження цього прийому, окремі аспекти його художньої реалізації порушували Олена Бровко (Бровко, 2012; 2025), Олександр Макєєв (Макєєв, 2013), які окреслили генезу *mise en abyme* і можливості його застосування в українському мистецькому контексті. Алла Цапів аналізує цей наративний прийом створення дзеркальної оповідної реальності в художньому тексті для дітей (Цапів, 2019).

Подвійне подвоєння зазвичай сприймається як характеристика не всього твору, а лише його окремої частини. У такому разі відбувається різке підвищення ступеня умовності, що оголює знакову природу тексту як такого. Французькі теоретики відіграють у цьому процесі помітну роль, оскільки саме їхні праці задають напрям актуальних інтерпретацій мистецьких явищ. Вагомий масив досліджень, присвячених функціонуванню й естетичному потенціалу прийому *mise en abyme*, представлено в працях Люсьєна Далленбаха (Dällenbach, 1977), Жана Рікарду (Ricardou, 1990), Крістіана Метца (Metz, 2002), Жана-Марка Ліможа (Limoges, 2008), Себаст'яна Феврі (Févy, 2000). Зростання інтересу до цих напрацювань свідчить про актуальність інтерсеміотичних підходів для сучасної гуманітаристики та про послідовне розширення сфери застосування *mise en abyme* у статусі концепту в міждисциплінарних студіях.

Досліджуючи поезику «нового роману», письменник і літературний критик Жан Рікарду підкреслює експериментування з формою, що передбачає активне залучення читача до гри інтерпретацій та сумнівів. Важливу роль відіграє конструкція *mise en abyme*, яка реалізується через мовні структури, що вводять елементи зовнішньої реальності, проблематизуючи її. Жан Рікарду вводить поняття макро- та мікроподібності, застосовуючи їх для зіставлення фрагментів тексту (Ricardou, 1990, р. 87). Макроподібності породжують варіанти, мікроподібності – подібності варіантів, що активізує ефект інтерпретаційного сумніву. У «новому романі» *mise en abyme* функціонує на рівні метатексту, створюючи ілюзію голосу автора та стимулюючи читача до активної інтерпретації. Прийом підкреслює автономність елементів тексту, одночасно демонструючи їхню взаємозв'язану структуру. Структура «нового роману» ґрунтується на принципах наративного механізму, який вирізняється експериментальністю та новаторським підходом до організації тексту. Така специфіка радикально порушує звичні навички читання, змушуючи аудиторію активно долучатися до процесу інтерпретації та критичного осмислення. У цьому сенсі конструкція *mise en abyme* виступає ключовим інструментом, який формує відчуття метатекстуальності та стимулює інтерпретаційний сумнів, підкреслюючи автономність тексту й активну роль читача. Так, Наталія Жукова зауважує, що, попри відносний успіх серед фахівців, «новий роман» залишається явищем елітарним, здатним лише частково формувати стійкий коло читачів (Жукова, 2010, с. 157).

Одним із ключових аспектів цього визначення є взаємозв'язок між вбудованою історією та основним наративом. Такі вставлені наративи часто поділяють сюжетні елементи, структурні характеристики або тематичні мотиви з головною історією, що поглиблює розуміння обох рівнів оповіді. Ця взаємодія між наративами надає тексту додаткової глибини і складності, пропонуючи читачам кілька точок входу для осмислення тем і концепцій твору.

Однією з найґрунтовніших праць Себаст'яна Феврі є розвідка «Кінематографічний *mise en abyme*: спроба типологізації» (Févy, 2000). Запропоновані в ній моделі вирізняються оригінальністю критеріїв типологізації, широтою аналітичної бази. Феврі розмежовує *mise en abyme* однорідний (що задіює лише зображення або звук) і різнорідний (який одночасно використовує зображення та фонограму). Зокрема, однорідні форми можуть бути образними, усними, музичними, графічними або шумовими. Образні форми *mise en abyme* створюють конфігурації, що переміщуються з периферії до центру структури твору: плакати, фотографії, картини, маріо-

нетки, п'єси-вставки. Прийом, дзеркально повторюючи первинний твір у формі конденсації чи прогнозу, виявляє специфіку власного функціонування й формує структуру, у якій «розповідь усвідомлює себе і розсіює свою референційну ілюзію» (Févrý, 2000, p. 23).

Ізраїльський науковець, письменник і перекладач Моше Рон у розвідці *The Restricted Abyss: Nine Problems in the Theory of Mise en Abyme*, послуговуючись метафорою обмеженої безодні, розглядає літературний прийом *mise en abyme* як історію в структурі історії, гру означників у тексті або підтексті, що віддзеркалюють один одного (Ron, 1987).

Таким чином, *mise en abyme* постає як механізм інтеграції елементів тексту в межах нього самого, що створює ефект метатекстуальності, підкреслюючи автономність художньої структури. Нам близька дослідницька позиція німецької вченої Моніки Флудернік, яка спеціалізується на студіях з англійської літератури, культури й наратології. Учена тлумачить *mise en abyme* як поняття, запозичене з теорії мистецтва, що позначає конструкцію «вставного кадру», розглядає причини ігнорування наратологією фактичного наративу (Fludernik, 2013, p. 117). Кадр і його вставку можна назвати структурою *mise en abyme*, якщо вставлений елемент демонструє схожі риси із самим кадром. У наратології доцільно послуговуватися цим поняттям, якщо вставлена історія поділяє сюжетні елементи, структурні особливості або теми з основною історією, що дає змогу зіставляти головний сюжет і сюжет елективний (Fludernik, 2002, p. 156). Тобто метафора внутрішнього дзеркала, запропонована Люсьєном Делленбахом, підкреслює здатність прийому створювати дзеркальні відображення основного наративу в межах тексту, де вставлені сюжети чи образи не лише повторюють або віддзеркалюють головну історію, а й можуть модифікувати, коментувати чи навіть підірвати її значення. Таким чином, *mise en abyme* стає не лише структурним елементом наративу, а й потужним семіотичним механізмом, що дає змогу досліднику або читачеві аналізувати взаємозв'язок між рівнями тексту, виявляти багатопланові смисли та взаємодію між основним і вставленими сюжетами.

На проблемі рецепції наголошує також італійський семіотик Умберто Еко. «Оскільки драма, як ми припустили, є метатекстом, — зауважує він, — це означає, що вона розповідає принаймні три історії: (1) про те, що відбувається з її дійовими особами; (2) про те, що відбувається з її наївним читачем; (3) про те, що відбувається із самим оповіданням як текстом (ця третя історія потенційно збігається з історією про те, що відбувається з критичним читачем)» (Еко, 2004, с. 286). Дослідник додає, що фабула у фабулі «не тільки передбачає той лабіринт об'єктивних суперечностей, через які вся фабула поведе читача, а й виконує те, що, як очікує автор, має робити сам читач, тобто перетворює його сподівання, переконання й бажання на реальні стани фабули» (Еко, 2004, с. 286). Еко розглядає читача як активного учасника наративного процесу, чий когнітивні й емоційні реакції інтегруються у структуру твору, перетворюючи його на багаторівневий, динамічний текст.

Іспанський літературознавець Хуан Варо Зафра досліджує функцію прийому *mise en abyme* в апокаліптичному романі Джеймса Грема Балларда «Затонулий світ», де цей прийом досягає максимальної складності (Zafra, 2025). Зафра класифікує вставлені сцени та наративи, аналізує їхній зв'язок із загальним текстом і підкреслює семіотичну взаємодію між рівнями наративу. Вставлені сюжети віддзеркалюють і модифікують основну історію, створюючи ефект метатекстуальності й поглиблюючи сприйняття читача. Це демонструє, що *mise en abyme* не лише повторює чи віддзеркалює сюжет, а й активізує критичне осмислення твору, поєднуючи футуристичні концепти з психологічними й екзистенційними темами, що суттєво розширює жанрові можливості наукової фантастики.

Британський дослідник Маркус Сноу зазначає, що інтернет поширює електронні копії історій, які взаємопов'язані з іншими версіями самих себе (Snow, 2016, p. 226). У зв'язку із цим рефлексивність пізньомодерної метафікції зазнала еволюції, що свідчить про трансформацію традиційного наративного сприйняття: текст перестає бути лінійною структурою, пере-

творюючись на мережу взаємопов'язаних інтертекстуальних і медіаційних шарів, де читач чи користувач виступає активним інтерпретатором і співтворцем змісту. Маркус Сноу зауважує, що сучасна критика перебуває в стані змін, адже зростає занепокоєння щодо медіацій – або «ремедіацій» – і використання «технотекстів», що містять альтернативні реальності та досвід життя, представлені як оповідь-медіація до великого твору: оповідь, яка стає реальною завдяки незбагненній контрреальності, як, наприклад, у романі Марка Данилевського «Дім листя», де містяться історії про привидів, ніби зняті на відеокамеру в будинку з привидами (Snow, 2016, p. 226).

У сучасній дослідницькій практиці переважають студії, присвячені аналізу *mise en abyme* у різних медіа (література, кіно, дизайн, відеоігри) та міжмедійній наратології в аспектах міжмедійності й мультимодальності. Австралійський дослідник Армандо Чант у праці *Mise en Abyme: Drawn intersections between image, body, and space* аналізує простір мистецтва та дизайнерської практики, що залучає глядача до візуального й уявного діалогу. У роботі з експериментальним, концептуально орієнтованим фільмом *Mise en Abyme* (2014) Чант розглядає образ в образі як метод дослідження творчого акту й перформативного характеру малювання у взаємодії з тілом, зображенням і екраном. Така практика створює інтерактивний простір для глядача, де художній процес і сприйняття стають взаємопов'язаними, а структура *mise en abyme* функціонує як інструмент багаторівневої семіотичної комунікації (Chant, 2018).

Особливої актуальності набувають дослідження наратології та мультимодальності у відеоіграх, які висвітлюють специфіку наративних структур і способів репрезентації в цифрових ігрових медіа та їх відмінність від літературних текстів і традиційних медіа. Зокрема, есей італійського креативного технолога і фахівця з медіа Самуеля Бальдуцці *Literary and Ludic Mise-en-Abyme in What Remains of Edith Finch Play* присвячено дослідженню інноваційних способів, якими комп'ютерна гра *What Remains of Edith Finch* використовує трансмедійний прийом *mise en abyme* – як у літературному, так і в ігровому сенсі – для створення унікальної історії. Автора цікавить, чи можна вважати продуктивною проєкцію літературного *mise en abyme* на інші медіа, зокрема відеоігри (Balduzzi, 2024, p. 38). Досліджуючи простір родинного дому, гравець натрапляє на різні кімнати та предмети, які функціонують як портали до окремих історій членів родини. Кожна із цих історій переживається від першої особи й щоразу через унікальні ігрові механіки, що забезпечує різноманітність наративного досвіду, оскільки дає змогу формувати відчуття присутності у світі персонажів. Ця композиційна стратегія створює багаторівневу наративну структуру: основна сюжетна лінія, що супроводжує дослідження Едіт, виступає каркасом, який охоплює дванадцять коротших, вставлених історій (Balduzzi, 2024, p. 38). У контексті міжмедійності та інтерсеміотики така організація тексту-гри виступає прикладом прийому *mise en abyme*: внутрішні наративи віддзеркалюють теми, мотиви і структурні елементи головного наративу, створюючи дзеркальні співвідношення між сюжетними рівнями. Це сприяє утворенню метатекстуальних ефектів, підкреслює взаємозв'язок між різними семіотичними моделями, формує реципієнта як активного інтерпретатора, здатного зіставляти різні наративні та смислові рівні. Таким чином, *What Remains of Edith Finch* демонструє, як відеоігровий медіум може реалізувати літературний прийом *mise en abyme* в міжмедійній перспективі, інтегруючи текст, зображення й інтерактивність у єдину комплексну художню структуру.

Сучасні дослідження демонструють увагу до *mise en abyme* як універсального міжмедійного прийому, що функціонує в літературі, кіно, образотворчому мистецтві, дизайнерських практиках і цифрових ігрових медіа. Аналіз Армандо Чанта підтверджує потенціал цього прийому для створення інтерактивного художнього простору та багаторівневої семіотичної комунікації. Водночас студії Самуеля Бальдуцці актуалізують продуктивність *mise en abyme* у відеоігрових наративах, можливість інтеграції літературних моделей в цифрове середовище завдяки поєднанню тексту, зображення й інтерактивності. Таким чином, *mise en abyme* в між-

медійній перспективі постає ефективним інструментом створення складних, багатошарових наративів, що активізують інтерпретативну діяльність реципієнта, розширюючи межі сучасної наративної естетики.

Отже, прийом *mise en abyme* виступає одним із ключових інструментів моделювання само-рефлексивності, багаторівневої організації наративу, інтерсеміотичного перекладу в літературі, кінематографі, цифрових медіа. Структура *mise en abyme* забезпечує продуктивне напруження між реальністю та її репрезентацією, формує ефект метатекстуальності, підкреслюючи автономність елементів твору. Вставлені наративи чи образи часто поділяють сюжетні, тематичні або структурні елементи з основним наративом, створюючи дзеркальні співвідношення, поглиблюючи розуміння обох рівнів оповіді. Сучасні дослідження, що охоплюють наратологію, мультимодальність і міжмедійність, підтверджують теоретичну та практичну значущість *mise en abyme* як механізму інтеграції художніх і комунікативних функцій у різних медіа, що може стати предметом подальших досліджень.

Список використаної літератури

1. Енциклопедія постмодернізму / Чарлз Е. Вінквіст, Віктор Е. Тейлор ; [пер. з англ. Віктор Шовкун]. Київ : Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. 503 с.
2. Бровко О. О. Геральдика й емблематика: літературознавчі проєкції. *Наукові записки Тернопільського державного педагогічного ун-ту імені Володимира Гнатюка. Серія «Літературознавство»*. 2012. Вип. 35. С. 168–178.
3. Бровко О. О. Поетика дзеркала: інтермедіальність прийому «*mise en abyme*» в дослідженні Себастьяна Феврі. *Метамодернізм у літературі та літературознавстві: «дзеркало в дзеркалі»: матеріали всеукраїнського науково-педагогічного підвищення кваліфікації (14 квітня – 25 травня 2025 року)*. Львів – Торунь : Liha-Pres, 2025. С. 16–18.
4. Макєєв О. О. Дослідження конструкції «*mise en abyme*»: історіографія питання. *Вісник Луганського національного ун-ту імені Тараса Шевченка. Серія «Філологічні науки»*. 2013. № 4 (1). С. 19–24.
5. Цапів А. О. Дзеркальна оповідь у казкових наративах via наративний прийом мізанабім (*mise en abyme*). *Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Філологічні науки*. 2019. № 1 (89). С. 129–134. DOI: [https://doi.org/10.35433/philology.1\(89\).2019.129-134](https://doi.org/10.35433/philology.1(89).2019.129-134).
6. Dällenbach L. *Le récit spéculatif: Essai sur la mise en abyme*. Paris, 1977. 247 p.
7. Ricardou J. *Le Nouveau Roman*. Paris : Seuil, 1990. 260 p.
8. Metz C. *Le signifiant imaginaire: psychanalyse et cinéma* / éd. Christian Bourgois. Paris, 2002. 370 p.
9. Limoges J-M. *Entre la croyance et le trouble : essai sur la mise en abyme et la réflexivité depuis la littérature jusqu'au cinéma*. 2008. URL: <https://ulaval.academia.edu/JeanMarcLIMOGES> (дата звернення: 10.10.2025).
10. Févry S. *La mise en abyme filmique: essai de typologie*. Liège : CEFAL, 2000. 171 p.
11. Жукова Н. А. Елітарність як компонент культуротворення: досвід некласичної естетики. Київ : Вид-во ПАРАПАН, 2010. 244 с.
12. Ron M. The Restricted Abyss: Nine Problems in the Theory of Mise en Abyme. *Poetics Today*. 1987. № 8 (2). P. 417–438. DOI: <https://doi.org/10.2307/1773044>.
13. Fludernik M. *An Introduction to Narratology*. London and New York : Routledge. Taylor and Francis group, 2002. 190 p.
14. Fludernik M. Factual Narrative: A Missing Narratological Paradigm. *Germanisch-Romanische Monatsschrift*. 2013. Vol. 63 (1). P. 117–134.
15. Еко У. Роль читача. Дослідження семіотики текстів / [пер. з англ. М. Гірняк]. Львів : Літопис, 2004. 383 с.

16. Zafra V. J. The mise en abyme in The Drowned World by James G. Ballard. *Miscelánea: A Journal of English and American Studies*. 2025. Vol. 71. P. 133–150. DOI: https://doi.org/10.26754/ojs_misc/mj.202510824
17. Snow M. Into the Abyss: A Study of the mise en abyme. 2016. URL: <https://surl.lu/zgdfnu> (дата звернення: 10.10.2025).
18. Chant A. Mise en Abyme: Drawn intersections between image, body, and space. *Research in Arts and Education: SPECIAL ISSUE on Catalyses, Interventions, Transformations*. 2018. Vol. 3. P. 186–210. DOI: <https://doi.org/10.54916/rae.118866>.
19. Balduzzi S. Literary and Ludic Mise-en-Abyme in What Remains of Edith Finch Play. *Write Student Journal*. 2024. Vol. IV. P. 38–46.

References

1. Winqvist, C. E., & Taylor, V. E. (2003). *Entsyklopediia postmodernizmu* [Encyclopedia of Postmodernism]. Transl. V. Shovkun. Kyiv: Vyd-vo Solomii Pavlychko «Osnovy» [in Ukrainian].
2. Brovko, O. O. (2012). Heraldyka y emblematyka: literaturoznavchi proieksii [Heraldry and emblematics: Literary projections]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Literaturoznavstvo – Scientific notes of the Volodymyr Hnatiuk Ternopil State Pedagogical University. Series «Literary Studies», (35), 168–178* [in Ukrainian].
3. Brovko, O. O. (2025). Poetyka dzerkala: intermedialnist pryiomu «mise en abyme» v doslidzhenni Sebastiana Fevri [Mirror poetics: Intermediality of the «mise en abyme» technique in Sébastien Fevry's research]. In: *Metamodernizm u literaturi ta literaturoznavstvi: «dzerkalo v dzerkali» – Metamodernism in literature and literary studies: «mirror in the mirror»: materials from the All-Ukrainian scientific and pedagogical professional development conference*. (pp. 16–18). Lviv – Torun: Liha-Pres [in Ukrainian].
4. Makieiev, O. O. (2013). Doslidzhennia konstruktsii «mise en abyme»: istoriografia pytannia [The study of the «mise en abyme» construction: A historiography of the issue]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Serii: Filolohichni nauky – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Series «Philological Sciences», 4(1), 19–24* [in Ukrainian].
5. Tsapiv, A. O. (2019). Dzerkalna opovid u kazkovykh naratyvakh via naratyvnyi pryiom «mizanabim» (mise en abyme) [Mirror narration in fairy-tale narratives via the narrative device «misanabym» (mise en abyme)]. *Visnyk Zhytomyrskoho derzhavnoho universytetu imeni Ivana Franka. Filolohichni nauky – Bulletin of Ivan Franko Zhytomyr State University. Philological Sciences, 1(89), 129–134*. DOI: [https://doi.org/10.35433/philology.1\(89\).2019.129-134](https://doi.org/10.35433/philology.1(89).2019.129-134) [in Ukrainian].
6. Dällenbach, L. (1977). *Le récit spéculaire: Essai sur la mise en abîme*. Paris [in French].
7. Ricardou, J. (1990). *Le Nouveau Roman*. Paris: Seuil [in French].
8. Metz, C. (2002). *Le signifiant imaginaire: Psychanalyse et cinéma*. Christian Bourgois [in French].
9. Limoges, J.-M. (2008). *Entre la croyance et le trouble: Essai sur la mise en abyme et la réflexivité depuis la littérature jusqu'au cinéma*. Retrieved from: <https://ulaval.academia.edu/JeanMarcLIMOGES> (Last accessed: 10.10.2025) [in French].
10. Févry, S. (2000). *La mise en abyme filmique: Essai de typologie*. Liège: CEFAL [in French].
11. Zhukova, N. A. (2010). Elitarnist yak komponent kulturotvorennia: dosvid neklasychnoi estetyky [Elitism as a component of culture-creation: Experience of non-classical aesthetics]. Kyiv: Vyd-vo PARAPAN [in Ukrainian].
12. Ron, M. (1987). The restricted abyss: Nine problems in the theory of mise en abyme. *Poetics Today*, 8(2), 417–438. DOI: <https://doi.org/10.2307/1773044> [in English].
13. Fludernik, M. (2002). *An introduction to narratology*. London and New York : Routledge. Taylor and Francis group [in English].

14. Fludernik, M. (2013). Factual narrative: A missing narratological paradigm. *Germanisch-Romanische Monatsschrift*, 63(1), 117–134 [in English].
15. Eco, U. (2004). Rol chytacha: Doslidzhennia semiotyky tekstiv [The role of the reader: Explorations in the semiotics of texts]. Transl. M. Hirniak. Lviv: Litopys [in Ukrainian].
16. Zafra, V. J. (2025). The mise en abyme in The Drowned World by James G. Ballard. *Miscelánea: A Journal of English and American Studies*, (71), 133–150. DOI: https://doi.org/10.26754/ojs_misc/mj.202510824 [in English].
17. Snow, M. (2016). Into the abyss: A study of the mise en abyme. Retrieved from <https://surl.lu/zgdfnu> (Last accessed: 10.10.2025) [in English].
18. Chant, A. (2018). Mise en abyme: Drawn intersections between image, body, and space. *Research in Arts and Education: Special Issue on Catalyses, Interventions, Transformations*, (3), 186–210. DOI: <https://doi.org/10.54916/rae.118866> [in English].
19. Balduzzi, S. (2024). Literary and ludic mise-en-abyme in What Remains of Edith Finch play. *Write Student Journal*, (4), 38–46 [in English].

Бровко О. О. Дзеркальна структура як інтерсеміотичний механізм: *mise en abyme* у мистецьких наративах

Mise en abyme є одним з інструментів сучасної художньої культури, який не лише відображає її кіноцентричність, а й розкриває широкий інтерсеміотичний потенціал взаємодії літератури й кінематографу. У статті здійснено аналіз прийому *mise en abyme* як інтерсеміотичного механізму на матеріалі кіно- та літературних текстів. Специфічною формою співвідношення текстів, референції та дифузії є взаємонакладання за принципом *mise en abyme* («конструкція у вигляді прірви»). Цей прийом відомий у геральдиці, коли на більшому щиті зображено менший. Л. Делленбах зазначив схожість «геральдичної конструкції» з явищем, названим К. Леві-Стросом «зменшеною моделлю», що відтворює певний реальний об'єкт у зменшеному вигляді, наприклад, на живописному полотні. Особливе значення мають теоретичні підходи та інтерпретаційна практика Себастьяна Феврі та Жана Рікарду, які дають змогу окреслити специфіку структурного й семіотичного функціонування цього прийому в кінематографі та традиції «нового роману».

Мета дослідження полягає у висвітленні особливостей розуміння й інтерпретації *mise en abyme* у контексті інтерсеміотики та міжмедійної взаємодії. У роботі уточнюється семіотичний статус цього прийому, окреслюються його типологічні різновиди й узагальнюються механізми функціонування в літературних і кінематографічних наративах на матеріалі інтерсеміотичних і наратологічних праць і художньої практики. Простежено, як *mise en abyme* моделює дзеркальні структури, здатні відтворювати, дублювати або трансформувати художній світ, створюючи зони підвищеної рефлексивності та наративної самосвідомості. У статті розглядається типологія *mise en abyme*, зокрема поділ на однорідні та різнорідні форми, що дає змогу описати механізми внутрішнього цитування, включення твору в твір. Показано, що цей прийом формує специфічні режими взаємодії між текстами різних семіотичних моделей, активізуючи інтерсеміотичний переклад і сприяючи появі метатекстуальних ефектів. Окреслено роль *mise en abyme* у формуванні читача, глядача як активного співтворця смислу, здатного інтерпретувати та зіставляти дзеркальні рівні наративу.

Ключові слова: *mise en abyme*, інтерсеміотика, дзеркальна структура, наратив, метатекст, міжмедійність.

Brovko O. O. Mirror structure as an intersemiotic mechanism: *mise en abyme* in artistic narratives

Mise en abyme is one of the key instruments of contemporary artistic culture, which not only reflects its film-centered orientation but also reveals the broad intersemiotic potential of interaction between literature and cinema. The article examines *mise en abyme* as an intersemiotic mechanism based on literary and cinematic texts. A specific form of correlation among texts, reference, and diffusion is the superimposition structured according to the principle of *mise en abyme* (“an abyss-like construction”). This device is known in heraldry, where a smaller shield is depicted within a larger one. Lucien Dällenbach pointed out the similarity between this “heraldic construction” and the phenomenon Claude Levi-Strauss termed a “reduced model”, which reproduces a real object in a diminished form, for instance on a painted canvas. Of particular importance are the theoretical approaches and interpretive practices of Sebastien Fevry and Jean Ricardou, which enable the identification of the structural and semiotic specificities of this device in cinema and in the tradition of the “nouveau roman”.

The aim of this study is to highlight the features of understanding and interpreting *mise en abyme* within the context of intersemiotics and intermedial interaction. The article clarifies the semiotic status of this device, outlines its typological variations, and synthesizes the mechanisms of its functioning in literary and cinematic narratives on the basis of intersemiotic and narratological scholarship and artistic practice. The analysis traces how *mise en abyme* models mirror-like structures capable of reproducing, duplicating, or transforming the fictional world, thereby creating zones of heightened reflexivity and narrative self-awareness. The article examines the typology of *mise en abyme*, including its homogeneous and heterogeneous forms, which allow the description of mechanisms of internal quotation and the embedding of a work within a work. It is demonstrated that this device generates specific modes of interaction among texts belonging to different semiotic systems, activates intersemiotic translation, and fosters the emergence of metatextual effects. The study also outlines the role of *mise en abyme* in shaping the reader/viewer as an active co-creator of meaning, capable of interpreting and correlating the mirrored levels of the narrative.

Key words: *mise en abyme*, intersemiotics, mirror structure, narrative, metatext, transmediality.

Creative Commons Attribution 4.0
International (CC BY 4.0)

Стаття надійшла до редакції 12.10.2025

Стаття прийнята 31.10.2025

Статтю опубліковано 21.11.2025